

Fedor Zsuzsanna, Snakóczyki Réka & Kengyel Judith Gabriella

PPKE BTK Pszichológiai Intézet

A *catcalling* megítélése és arra adott reakciók összefüggése egyes pszichológiai tényezőkkel

A *catcalling* nem csak egy kellemetlen élmény, melyet a legtöbb nő legalább egyszer átél élete során (MacMillan, Nierobisz & Welsh 2000), hanem egy mechanizmus, amely által a hagyományos nemi szerepek, az ágens férfi és a passzív női szerep megerősítést nyernek. Amennyiben a zaklatásra passzivitás, vagy jószándék-tulajdonítás a válasz, az normatívként láttatja ezt a jelenséget, megerősítve az egyenlőtlen nemi szerepeken alapuló szexista rendszert (Fairchild 2009). A háttérben a rendszerigazolás jelensége húzódik meg, mely során az egyén olyan csoportközi viszonyokat, társadalmi berendezéseket is legitimál, melyek ellentmondanak csoportos vagy egyéni érdekeinek (Jost & Banaji 1994). Ennek számos negatív pszichés hatása van, például az erőszaktól való állandó félelem (Fairchild & Rudman 2008), vagy az alacsony önértékelés (Saunders, Scaturro, Guarino & Kelly 2016). Írásunk azt kívánja feltárni, milyen tényezők állnak kapcsolatban a jelenséggel, mik nyújthatnak védelmet, segítve az egyén megküzdését az ilyen jellegű tapasztalatokkal. 1. vizsgálatunk felvetése arra irányul, hogy a férfiak és nők közötti status quo fenntartására való készítés, hogyan befolyásolja a nők zaklatással kapcsolatos vélekedéseit és alkalmazott megküzdési módjaikat, továbbá kitér önértékelésük, valamint a megküzdés módjaik összefüggéseire is. 2. vizsgálatunk célja azon tényezők felderítése, melyek segítik a *catcalling*gal való aktív megküzdést, valamint negatív kapcsolatban állnak az önváddal, a rendszer fenntartását segítő jószándék-tulajdonítással, és a zaklatás pozitív megítélésével. Kutatásunk megkísérli a domináns csoport általi észlelt fenyegetettség *catcalling*gal való kapcsolatának feltárását is.

Bevezetés

Hazánkban a hagyományos nemi szerepmegosztás szemlélete erősen tartja magát a nők körében is (Pongrácz & S. Molnár 2011). Ez a szemlélet azonban nemcsak előírja, de ki is kényszeríti, hogy a férfiak és nők azonosuljanak egy rendszerrel, mely a nőket heteroszexuális tárgyként, a férfiakat pedig heteroszexuális alanyokként láttatja (Franke 1997), a status quo fenntartása érdekében (Jost & Banaji 1994). A *catcalling* ilyen módon az uralkodó társadalmi rend visszatükröződésének és fenntartójának is tekinthető

(Bowman 1993) melyre, ha passzivitás, vagy jószándék-tulajdonítás a válasz a nők részéről, az normatívként láttatja a jelenséget, így megerősítve az egyenlőtlen nemi szerepeken alapuló szexista rendszert. Ennek számos negatív pszichés hatása lehet, mint az erőszaktól való állandó félelem (Fairchild 2009), vagy az alacsony önértékelés (Saunders et al. 2016). Fontos tehát megvizsgálni, milyen tényezők állnak kapcsolatban a jelenséggel, mik nyújthatnak védelmet, segítve az egyén megküzdését az ilyen jellegű tapasztalatokkal. Írásunkban áttekintjük a nemzetközi szakirodalom vonatkozó részeit, hogy kutatásunkat kontextusba helyezzük általuk, majd bemutatjuk eredményeinket.

A fennálló rendszer igazolása

Bár a nőkkel kapcsolatos negatív diszkrimináció a nőjogi mozgalmak és társadalmi diskurzusok hatására kevésbé nyílt, és a nemi szerepek kevésbé szigorúan meghatározottak, még mindig léteznek társadalmi dominanciabeli különbségek a férfiak és nők között. Eltérő pozíciókban, eltérő szerepeket töltenek be (Ridgeway 2011), ahol nemükhöz rendelt státuszuk és nemi szerepeik más-más viselkedést írnak elő és tesznek lehetővé számukra (Correll & Ridgeway 2006). Fiske és Stevens (1998) ezen előírások összességét, mellyel a társadalom felruhazza az egyént biológiai neme alapján, nevezik társadalmi nemnek. A nemek közötti különbségek kérdését Jost rendszerigazolás elmélete tárgyalja (Jost, Banaji & Nosek 2004). Eszerint a status quo fenntartására vonatkozó igény annyira erős az egyéneknél, hogy bár észlelik a státuszkülönbségeket, saját vagy a csoportos érdekük ellenére is legitimálják a fennálló társadalmi rendet. Ez a személyes kontrollérzet látszatának fenntartását szolgálja, a kiszámíthatóság és igazságosság illúzióját nyújtva.

A nemi ideológiák a rendszerigazolás elvén működnek, így a nemek közti egyenlőtlen viszonyok fenntartását szolgálják (Kovács & Szabó 2017). Az általunk vizsgálni kívánt jelenségek több síkon: társadalmi (rendszerigazolás), csoportközi (észlelt fenyegetettség) és individuális szinten jelennek meg. Az egyes szintek kölcsönösen is hatnak egymásra: a nemekkel kapcsolatos ideológiák nemcsak a társadalmi rendszert tükrözik, de az egyén szintjén is jelen vannak, az egyén interpretálja, integrálja azokat saját gondolkodásába. Ilyen ideológia a szexizmus, amely olyan, hierarchiát legitimáló nézeteket jelent, amelyek a nemek közti egyenlőtlenségek morális és intellektuális igazolását adják. A nézetek mellett azonban olyan gyakorlatokat is lefed, melyek a diszkrimináció egyes formáit eredményezik (Szabó 2009). A szexista, diszkriminatív események – melyeket hétköznapi szexizmus néven emlegetünk (Bowman 1993) – akár heti rendszerességgel előfordulhatnak. Megtapasztalásuk megnövekedett pszichológiai

disztrészhez, csökkent önértékeléshez vezethet (Swim, Hyers, Cohen & Ferguson 2001).

Önértékelés

Minden egyén motivált arra, hogy önértékelését fenntartsa (V. Komlósi 2007). A magas önértékelés együtt jár a stresszel való hatékonyabb megküzdéssel és pozitív hatással van a mentális és fizikai egészségi állapotra (Taylor & Stanton 2007). Azonban önértékelésünk fenntartása nem minden esetben lehetséges: a hétköznapi szexizmus megtapasztalása csökkent önértékeléshez vezethet (Swim et al. 2001). A rendszerigazolás motivációja konfliktusba kerülhet az öngazolásával, ez szintén csökkent önértékelést eredményezhet (Jost & Van der Toorn 2012). Minél inkább törekszik a hátrányos helyzetű csoport egy tagja a rendszer igazolására, szubjektív jólléte annál nagyobb kárt szenved (Jost & Thompson 2000).

Férfiakkal szembeni ambivalens attitűdök

Glick és Fiske (1996) a szexizmust az előítéletek komplex fajtájaként írja le. Kiindulópontjuk, hogy a társadalmakra jellemző a férfi dominancia, de a nemek kölcsönösen függenek egymástól, ezt a nemi viszonyok vizsgálatakor figyelembe kell venni. A szerzők három dimenzió: a hatalmi viszonyok, a nemek közötti különbségtétel és a heteroszexuális kapcsolatok dinamikája mentén jellemzik a nemek közötti viszonyokat. Az ambivalencia mindhárom dimenzióra jellemző. A férfiakkal szembeni ellenséges attitűdökben a nők alacsonyabb státusza és a paternalizmus miatti neheztelés jelenik meg, míg jóindulatú attitűdökben a férfiktól való érzelmi, szexuális és egzisztenciális függés miatt a magasabb státusz elismerése és a női gondoskodás igazolása fejeződik ki (Phillips 2010). A férfiakkal szembeni jóindulatú és ellenséges attitűdök is rendszerigazoló, mivel stabilnak láttatják a férfidominanciát (Glick & Whitehead 2010). Azonban Kovács és Szabó (2017) kutatásukban felvetik, hogy figyelembe véve a magyar társadalom jellegzetességét, miszerint a nemi hierarchia elfogadottsága kifejezetten erős a nők körében (Pongrácz 2005; Pongrácz & S. Molnár 2011), míg az ellenséges attitűdök inkább egyfajta feminista állásfoglalásként értelmezhetők, társadalmunkban a férfiak iránti jóindulatú attitűdök elfogadása önmagában megállja a helyét rendszerigazoló ideológiaként.

Domináns csoport általi észlelt fenyegetettség

A csoportok között megjelenő ellenségeskedés fontos tényezője az észlelt fenyegetettség (Fiske 2006). Stephan és Stephan (2000) integrált fenyegetettség elmélete szerint csoportközi fenyegetés tapasztalható, ha az egyik csoport abban a pozícióban van, hogy árthasson a másik csoportnak. Reális fenyegetés az erőforrások vagy a hatalom mentén jöhet létre, a szimbolikus fenyegetés a csoportok közötti attitűdök, normák terén fennálló vagy feltételezett különbségekből ered. Az egyes fenyegetettség típusok és az attitűdök közötti kapcsolatról általánosságban elmondható, hogy a reális fenyegetettség nem, azonban a szimbolikus fenyegetettség hatással van a férfiak csoportjára vonatkozó attitűdökre. A reális fenyegetettség hatásának hiánya a kutatók szerint azzal magyarázható, hogy a nők rendszerigazoló attitűdöket tanúsítanak a fennálló egyenlőtlenségekkel szemben, így az is lehetséges, hogy esetleg önmagukat hibáztatják alárendelt helyzetükért, nem a másik csoportot (Stephan, Stephan, Demitrakis, Yamada & Clason 2000). Hazánkban azonban a domináns csoport részéről észlelt nagyobb fenyegetettség a férfiak iránti nehezteléssel, ellenségesebb attitűddel jár együtt (Szabó 2009). Kovács és Szabó (2017) felveti, hogy ez az attitűd feminista állásfoglalásként is megjelenhet, és a feminista identitással rendelkezők kutatásuk szerint valóban nagyobb fenyegetettséget észlelnek, valamint ellenségesebb attitűdöket mutatnak a férfiak felé.

Feminizmus

„A feminizmus a nemek közötti egyenlőség elvét valló nézetrendszer, és ezen alapvető cél gyakorlati megvalósításának társas cselekvéseket motiváló társadalmi mozgalma (Szabó & Kovács 2017, 172)”. Az identitásparadigma értelmében a feminista identitás egy nem domináns csoporttal való azonosulásként tekinthető (Baily 2012), amelyre dinamikus fejlődési folyamatként tekintve a feminista identitás felvállalására, a feminista tudatosság változása jellemző (Henderson-King & Stewart 1997). A feminizmus azonban cselekvés is, amely a tradicionális nemi szerepekből való kilépést célozza, ezzel nőknek, férfiaknak egyaránt lehetőséget teremt a változásra. Ehhez azonban hinni kell, hogy a rendszer megváltoztatható (Glick & Whitehead 2010), és fel kell ismerni a változásra szólító helyzeteket. A feminista identitás növeli annak az esélyét, hogy az egyén bizonyos, a társadalom által elfogadott eseményeket szexistaként azonosítson (Landrine & Klonoff 1997). Sechrist és Swim (2008) kutatásukban bizonyították, hogy ha az egyének nem észlelték szexistának a velük megtörtént nemi alapú

diszkriminatív eseményeket, az csökkent jólléthez vezetett, és inkább kerestek mentségeket az elkövető számára.

A catcalling, mint a szexista ideológiák leképeződése

A catcalling az idegen férfiak által nyilvános helyeken, rendszerint nőket érő, verbális és nem verbális, a megjelenésre vonatkozó, tárgyiasító célzásokat jelenti. Ez lehet füttyögés, bámulás, vagy éppen az áldozat nevének vagy telefonszámának kitarató követelése (Fairchild & Rudman 2008). Mivel az egész incidens rövid ideig tart, a zaklató ismeretlen és több országban nincs is megfelelő jogállás a helyzet kezelésére, a legtöbb ilyen eset következmények nélkül marad (Bowman 1993). Épp ezért olyan gyakori. Az *Index.hu* által közzétett, a Závecz Research (2017) segítségével elkészített felmérés adatai szerint a magyar nők kétharmadát érte már catcalling típusú zaklatás élete során. Nem kívánt, szexuális tartalmú megjegyzéseket, beszólásokat a megkérdezett nők 34%-a tapasztalt, s ezek az esetek 61%-ban származtak idegenektől. Az áldozatok 60%-a megosztotta a történeteket valakivel, 39%-uk egyáltalán nem beszélt a történetekről.

A catcallingot a megkérdezettek legtöbbször vegyesen fogadják: fenyegetőnek, megalázónak, semmisségnek vagy egyenesen hízalgőnek írják le (Lenton, Smith, Fox & Morra 1999; Kissling 1991). A zaklatással való megküzdési stratégiák is különböznek. Ezek a Lazarus és Folkman (1984) elméletéhez köthető hagyományt követve azt írják le, ahogyan az egyén megbirkózik a stresszes élethelyzetekkel. A megküzdési elméletek elkülönítik a problémafókuszú megküzdést, mely során a személy aktív cselekvésekkel törekszik a stresszes környezet megváltoztatására, és az érzelem fókuszú megküzdést, mely során a személy stresszből adódó negatív érzéseinek csökkentésére tesz kísérletet.

A catcallinggal való megküzdés kevésbé kutatott terület, a klasszikus stratégiák struktúrája némiképp eltérő. A rendelkezésre álló adatok szerint a legtöbb nő passzívan reagál zaklatás esetén (Fairchild & Rudman 2008; Saunders et al. 2016): figyelmen kívül hagyja a zaklatást, elfordítja a fejét, úgy tesz, mintha nem hallotta volna (Magley 2002). Catcallingra adott további válaszreakcióként megnevezésre kerültek az aktív megküzdés formái (pl: konfrontáció felvállalása a zaklatóval, az élmény kibeszélése) (Saunders et al. 2016). Továbbá a kategorizált reakciók között szerepel még az önvád, illetve a zaklatóval szembeni jószándék-tulajdonítás is, melyek érzelmi fókuszú megküzdésnek minősülnek, és a fennálló rendszer igazolását szolgálják (Saunders et al. 2016).

1. Vizsgálat

Célkitűzés

A catcallingot pozitívan értékelők ki vannak téve annak, hogy internalizálják azt a felfogást, hogy ők csak szexuális tárgyak mások számára (Fairchild & Rudman 2008), így önértékelésük alacsonyabb. Ezt támasztja alá az az eredmény is, hogy a magas önértékeléssel rendelkezők kevésbé mutatnak önvádat catcalling hatására (Saunders et al. 2016). Ezek alapján az önértékelés magas szintje protektív tényezőnek számíthat az utcai zaklatás pszichológiai hatásaival szemben. Az 1. vizsgálat felvetése ezért arra irányul, hogy a férfiak és nők közötti status quo fenntartására való késztetés, a rendszerigazolás jelensége hogyan befolyásolja a nők zaklatással kapcsolatos szituációk esetén felmerülő vélekedéseit és alkalmazott megküzdési módjait, továbbá kitér önértékelésük, valamint megküzdési módjaik összefüggéseire is.

Hipotézisek

Első vizsgálatunkban feltételeztük, hogy azon nők, akik esetében jelentősebben érvényesülnek a rendszerigazolási ideológiák, hajlamosabbak pozitívabban értékelni az idegenek zaklatását, s azt jóindulatú cselekedetnek tulajdonítani. A kérdésfelvetés Saunders és munkatársai 2016-ban végzett kutatásának részét képezi, s jelen vizsgálat célja a téma magyar vonatkozásának feltárása. Továbbá szintén a fent említett kutatás alapján feltételeztük azt is, hogy a magasabb önértékeléssel rendelkező nők kevésbé hajlamosak catcalling esetén önvádra. Ezen eredményünk választ adhat a felvetésre, miszerint valóban protektív tényezőnek számíthat-e a magasabb önértékelés.

Módszer

Résztvevők

A vizsgálati mintába azon személyek kerültek be, akik a kérdőív elején feltett szűrőkérdésekre a megfelelő választ adták, azaz elmúltak 18 évesek, beleegyeztek adataik felhasználásába és nőnek vallották magukat.

Eljárás

A kérdőívcsomag online felületen keresztül volt elérhető. Ezek a Facebook közösségi oldalon kerültek megosztásra különböző felületeken. A mintavétel kényelmi, illetve hólabda módszer alkalmazásával történt. A kitöltés önkéntes, anonim módon történt. Az adatok feldolgozása Microsoft Excel, valamint az IBM SPSS 21 statisztikai program segítségével valósult meg.

Mérőeszközök

Az űrlap első oldalán a kutatással kapcsolatos tájékoztatás szerepelt, az etikai irányelveket beleértve. A személy ennek elfogadását követően léphetett tovább a tesztbattériához. A battéria első, demográfiai részében nemre, életkorra, végzettségre, lakóhelyre, szexuális orientációra vonatkozó adatok kerültek felvételre.

Az utcai zaklatással való megküzdés skála (CSHS; Fairchild & Rudman 2008)

A skála elemei négy faktort töltenek, így megkülönböztetünk aktív megküzdést (pl: „Jelentettem az illetőt.” [$a=0,74$]), passzív reagálást (pl: „Figyelman kívül hagytam az egészet.” [$a=0,90$]), jószándék-tulajdonítást („Feltételeztem, hogy jót akart.” [$a=0,75$]), és önvádat (pl: „Magamat okoltam a történetekért.” [$a=0,77$]). A válaszadóknak egy 7 fokú skálán kell értékelni, hogy mennyire írja le az állítás az utcai zaklatásra adott tipikus reakciójukat (Egyáltalán nem - Teljes mértékben). Az alskálák pontszáma a tételekre adott válaszok átlagos pontértéke. A magasabb pontérték nagyobb mértéket jelent az adott megküzdési módból. A kérdőív az adaptálás szabályai szerint került lefordításra.

Gender-specifikus Rendszerigazolás Skála (GSSJ; Jost & Kay 2005)

Annak mérésére, hogy az egyén milyen mértékig ért egyet aktuális társadalmi szerepekkel kapcsolatos megítélésekkel, illetve hogyan gondolkodik a szerepek megoszlásának helyességéről, tehát milyen mértékben alkalmaz rendszerigazoló ideológiákat, Jost és Kay (2005) kidolgozott egy nemi szerepekre specifikus rendszerigazolási skálát. E mérőeszköznek a

korábbiakban még nem született magyar fordítása és validáló tanulmánya, ezért az adaptálás szabályainak megfelelően, készült el a mérőeszköz fordítása. A kérdőív 8 tételt tartalmaz, s a kitöltőknek egy 9 fokú Likert-skálán kell megítélniük, hogy mennyire értenek egyet az adott állításokkal. Az 1-es érték a „Teljes mértékben egyetértek”, a 9-es az „Egyáltalán nem értek egyet” kijelentéseknek felelt meg. Az skálán elért alacsonyabb pontérték jelenti a nagyobb mértékű rendszerigazolást ($\alpha=0,65$).

Rosenberg Önértékelés Skála (RSES-H; Rosenberg 1965 alapján, Sallay és mtsai. 2014)

Az általános önértékelés felmérésére a Rosenberg (1965) által készített skála, Sallay, Martos, Földvári, Szabó és Ittész (2014) által validált változatát használtuk. A 10 tételt egy 4 fokú Likert-skálán kell értelmezniük a vizsgálati személyeknek, melyben az 1-es érték az „Egyáltalán nem értek egyet.”, a 2-es a „Nem értek egyet.”, a 3-as az „Egyetértek.”, és a 4-es érték a „Teljesen egyetértek.” kijelentéseknek felelt meg ($\alpha=0,865$; 0,876).

Leíró statisztika

A teljes rendelkezésünkre álló mintából, (332 fő) a szűrőkérdések elemzésekor 6 főt zártunk ki, egy az életkori, öt pedig a csak női kitöltőkre vonatkozó kritériumnak nem felelt meg. A végleges mintát így 326 fő képezte. A legalacsonyabb életkorú személy 18, a legidősebb 58 éves volt ($M=24,59$).

A témában eddig nyert adatok alapján a nők leginkább passzív reakciókról számoltak be catcalling esetén, szemben az egyéb reagálási módokkal (Fairchild & Rudman 2008; Saunders et al. 2016), ez az eredmény jelen kutatásban is megfigyelhető. A passzív megküzdés reakciók átlagértéke 5,19, míg a többi alternatív reakció értéke minden esetben 2,2 körüli érték (1. táblázat).

		Átlag	Szórás
Az Utcai Zaklatással való Megküzdés Skála	Passzív reakciók	5,19	1,36
	Aktív reakciók	2,30	0,89
	Jószándék-tulajdonítás	2,06	0,99
	Önvád	2,28	1,26

1. táblázat:

Az utcai zaklatással való megküzdés alkálmainak leíró statisztikája

Eredmények

Főkomponens-elemzés

Az Utcai zaklatással való megküzdés skála belső struktúrájának vizsgálatára főkomponens-elemzést végeztünk. Az eredeti 4 faktoros szerkezetet sikeresen reprodukáltuk. Az elemzés eredményét a 2. táblázat tartalmazza.

Reliabilitás

A reliabilitás tesztek eredményeit a 3. táblázat tartalmazza. Az eredményekből látszik, hogy a skálák megbízhatósága többnyire megfelelő. Egyedül az önvád és aktív megküzdés alskálák esetén megkérdőjelezhetők a megbízhatósági mutatók. Valószínűsíthető, hogy ez az alacsony tételszám következménye (4–4 tétel) (Loewenthal 2001). A skálákon belüli tételek törlése sem vezetett volna megfelelő mértékű reliabilitás növekedéshez, ezért a kérdéses tételek (7-es és 10-es tétel) a kérdőívben maradtak.

A skála magyar mintán történő első alkalmazására, és a főkomponens-elemzés eredményeire tekintettel, az alacsony Cronbach alfat is elfogadhatónak tekintettük (Nunnally 1978; Loewenthal 2001).

Hipotéziselemzés

Az első kérdésfelvetés teszteléséhez a gender-specifikus rendszerigazolás skálán kapott értékeket használtuk. Ahhoz, hogy elkülönítsük a magas pontértékű kitöltők csoportját az alacsony pontértékűektől, a folytonos adatok kategorizálására az egyik legelterjedtebb módszert, a *median split*-et alkalmaztuk (Altman 1991).

A teszteléshez használt független minták így az eljárás következtében, a rendszerigazolók és a kevésbé rendszerigazolók csoportjai lettek, melyekből a medián értékeket kihagytuk, a meghatározóbb különbség érdekében. A rendszerigazoló nők csoportját így 159, a kevésbé rendszerigazolók csoportját 160 fő alkotta.

A független mintás t-próba elvégzéséhez, a független kitöltők és csoportok teljesültek, a minták elemszámainak következtében – mindenhol meghaladja a 40 főt – a *central limit theorem* törvényszerűségei miatt (Lumley et al. 2002) feltételezhető a mintákon a normalitás feltételének teljesülése, a t-próba elvégezhető.

A független mintás t-próba leíró statisztikai elemzéséből kiolvasható, hogy a jelentősebb rendszerigazoló ideológiákkal élő nők valóban hajlamosabbak a jóindulat-tulajdonításra catcalling esetén. A szóráshomogenitás feltétele sérült, ezért a t-próbába beépített korrigált eljárás alapján kiszámolt értékeket használtuk. A jelentősebben rendszerigazoló ($M=2,3715$; $SD=1,13482$) és kevésbé rendszerigazoló ($M=1,7583$; $SD=0,73777$) személyek jóindulatú cselekedetnek való tulajdonítása között szignifikáns, közepes erősségű különbséget találtunk, $t(271,077)=5,718$; $p<0,001$; (2-tailed) $r=0,328$. Az eredmény alátámasztja a hipotézist, miszerint azok a nők, akiknél jelentősebbek a rendszerigazolási tendenciák, hajlamosabbak az idegenek zaklatását jóindulatú cselekedetnek tulajdonítani, mint azok, akiknél ezen meggyőződések kevésbé vannak jelen.

A második hipotézis vizsgálatához Pearson korrelációt végeztünk.

A minták magas elemszámaiból következően a *central limit theorem* törvényszerűségei miatt (Lumley & mtsai 2002) feltételezhető a normalitás feltételének teljesülése. Ránézésre a szóráshomogenitás és a linearitás sem sérült, elvégeztük a Pearson-féle korrelációs vizsgálatot.

Az önértékelés mértéke és az önvád között szignifikáns, negatív, gyenge összefüggést találtunk, $r=-0,267$; $p<0,001$ (1-tailed). Elmondható, hogy minél magasabb az önértékelés mértéke, annál kevésbé hajlamos a személy az önvádra.

Megvitatás

A vizsgálatban az első kérdésfelvetésünk, a nemi szerepekkel kapcsolatos rendszerigazolást, valamint az utcai zaklatásra adott reakciókat, az azzal való megküzdés kapcsolatát vizsgálta. A feltételezés alátámasztást nyert, melyek szerint az egyén, nemek közötti kapcsolat igazságosságáról alkotott meggyőződéseinek mértéke összefüggésben áll a catcalling pozitívabb megítélésével, a jóindulatú cselekedetnek való tulajdonítás reakciójával. Jelen esetben ez azt jelenti, hogy minél jellemzőbbek a személyre a rendszerigazoló meggyőződések, minél inkább gondolja, hogy hazánkban a férfiak és nők közötti kapcsolatok méltányosak, annál hajlamosabb jóindulatú cselekedetnek tulajdonítani az utcai zaklatást. Eredményeink megegyeznek a kutatás alapjául szolgáló Saunders és munkatársai (2016) által jegyzett eredményekkel. A külföldi szakirodalommal való egyezés azért is jelentőségteljes, mert magyar mintán még nem készültek hasonló felmérések, amiből ilyen jellegű eredményeket lehetne leszűrni.

Az önértékelés mértéke és az utcai zaklatásra adott reakciók összefüggéseire vonatkozó kérdésfelvetésünk is alátámasztást nyert. Eredményeink alapján elmondható, hogy a jobb önértékelés negatívan korrelál

az utcai zaklatás esetén reakcióként megjelenő önvád jelenségével. Ez az eredmény szintén megfelel Saunders és munkatársai (2016) által találtaknak. Ez alapján a magasabb önértékelést tekinthetjük a zaklatás olyan pszichológiai hatásaival szembeni protektív tényezőnek, mint például az öntárgyasítás.

2. vizsgálat

Célkitűzés

A catcalling nemcsak az önértékelésre, de a nemek társadalmi konstrukciójára is hatással van (Bowman 1993). Az olyan „apróságok”, mint a füttyök, beszólások az erőszaktól való félelemre szocializálják a nőket, és arra, hogy érzékenyebben ráhangolódjanak az esetleges veszélyhelyzetekre (Harris & Miller 2000). Ez mozgásterük korlátozását eredményezheti (Fairchild & Rudman 2008), hisz a zaklatást tapasztaló nők elkerülő viselkedéseket alakítanak ki, hogy ne kelljen újra átélniük a zaklatást. Alternatív megoldásaik (például a hazavezető útvonal megváltoztatása) a nyilvános térből való visszavonulást is eredményezhetik (Bowman 1993). Mindebből, valamint Stephan és munkatársai (2000) elméletéből kiindulva, miszerint az észlelt fenyegetettség gyakran társul önváddal, feltételezhető, hogy a zaklatás során is megjelenik az önvád, melynek másodlagos kontroll funkciója is van. Az áldozat így próbálja megérteni, milyen szerepe volt neki a történetekben, hogy később megelőzhesse az incidenst (Z Papp 2017).

A zaklatás tehát úgy is értelmezhető, mint egy mechanizmus, amely által a szexista ideológia – amely előírja, hogy mind a zaklató, mind az áldozat azonosuljon egy rendszerrel, amely a nőket heteroszexuális tárgyként, a férfiakat pedig heteroszexuális alanyokként láttatja (Franke 1997) – megerősítést nyer (Bowman 1993). Amennyiben a zaklatásra passzivitás, jószándék-tulajdonítás vagy önvád a válasz, az normatívként láttatja a catcalling jelenségét, így megerősítve a szexista rendszert (Fairchild 2009). Ennek tudatosítása a feminista identitás fontos lépése (Downing & Roush 1985). Foster (2000) eredménye szerint vannak bizonyos tényezők, melyek növelik az esélyét annak, hogy egy nő konfrontálódjon a zaklatójával. Ilyen tényezőnek számít, ha meggyőződése, hogy a szexizmussal meg kell küzdeni, és hogy a konfrontálódás segít a szexizmus csökkentésében. Mindebből kiindulva felvetődhet, hogy a feminista identitás pozitívan jósolja be a zaklatásra adott aktív válaszadást. A 2. vizsgálat célja tehát azon tényezők felderítése, melyek segítik a catcallinggal való aktív megküzdést, valamint csökkentik az önvádat, a rendszer fenntartását segítő jószándék-tulajdonítást,

és a zaklatás pozitív megítélését. A kutatás megkísérli a domináns csoport általi észlelt fenyegetettség catcallinggal való kapcsolatának feltárását is.

Hipotézisek

Második vizsgálatunkban Stephan és munkatársai (2000) eredménye alapján, mely kapcsolatot talált az észlelt fenyegetettség és a fenyegetést okozók csoportja iránti attitűdök között, feltételeztük, hogy azon catcallingot átélő nők, akik magasabb férfiak általi fenyegetettséget észlelnek, a férfiak által elkövetett füttyöket, beszólásokat is negatívabban ítélik meg, kevésbé tulajdonítva jószándékot a zaklatónak. Stephan és munkatársai (2000) felvetése alapján, mely szerint a domináns csoport általi fenyegetettséget észlelők a rendszer igazolására tett törekvésként gyakran magukat vádolják helyzetükért, feltételeztük, hogy a fenyegetettséget magasán észlelő nők hajlamosabbak arra is, hogy catcalling esetén önváddal reagáljanak. Továbbá Foster (2000) eredménye alapján, miszerint a feministák nagyobb konfrontációs hajlamot mutatnak zaklatás során, feltételeztük, hogy az utcai zaklatást negatívabban megítélők között is a feministák mutatnak leggyakrabban aktív megküzdést catcalling során. Végül Kovács és Szabó (2017) elméletéből kiindulva, miszerint a magyar társadalomban a férfiak iránti jóindulatú attitűdök elfogadása önmagában rendszerigazolásnak minősül, valamint Saunders és munkatársai (2016) eredménye alapján, miszerint a rendszerigazoló nők inkább tulajdonítanak jószándékot és reagálnak önváddal a catcalling során, feltételeztük, hogy azok a nők, akik inkább elfogadják a férfiak iránti jóindulatú attitűdöket, kevésbé ítélik meg negatívan a catcallingot, azonban inkább reagálnak önváddal ilyen helyzetekben és tulajdonítanak jószándékot az elkövetőknek.

Módszer

Résztevők

A vizsgálati mintába azon személyek kerültek be, akik a kérdőív elején feltett szűrőkérdésekre a megfelelő választ adták, azaz elmúltak 18 évesek, beleegyeztek adataik felhasználásába, nőnek vallották magukat és átéltek már catcallingot.

Eljárás

A kutatás az első vizsgálattal azonos módon zajlott, a tesztbattériát online, a Facebook közösségi oldal felületén tettük elérhetővé. A kitöltés önkéntes, anonim módon történt. Az adatok feldolgozása Microsoft Excel, valamint az IBM SPSS 21 nevű statisztikai programmal történt.

Mérőeszközök

Az űrlapon a tájékoztatást demográfiai kérdések követték (nem, életkor, végzettség, valamint az, hogy tapasztaltak-e utcai valaha catcallingot). A battériában az első vizsgálatban ismertetett Utcai zaklatással való megküzdés skála (Fairchild & Rudman 2008) mellett a lent ismertetett skálákat vettük fel.

A catcallinggal kapcsolatos attitűdök mérése

A zaklatás megítélésének mérésére saját mérőeszközt alakítottunk ki. Az ezzel foglalkozó szakirodalom feltérképezése során négyféle megítélés bontakozott ki, mely általában megjelenhet a catcallinggal kapcsolatban: fenyegető, megalázó, triviális semmisség vagy hízalgő (Lenton et al. 1999; Kissling 1991). A megítéléseket ötfokú skálán kellett a megkérdezettnek értékelnie aszerint, hogy mennyire ért egyet velük, ahol az 1-es érték a „Egyáltalán nem értek egyet”, az 5-ös a „Teljesen egyetértek” kijelentésnek felelt meg. A pozitív tartalmú tételek megfordításával egy attitűd skálát alakítottunk ki, melyen elért magasabb pontértékek nagyobb mértékű negatív megítélést mutatnak ($a=0,70$).

A férfikkal kapcsolatos ambivalencia skála (Glick & Fiske 1999 alapján, Szabó 2009)

A Glick és Fiske (1999) által alkotott skála jóindulatú attitűdöt mérő komponensében a férfidominancia jóindulatú elismerése, a paternalisztikus védelem iránti igény, az ellenséges attitűdben ezzel szemben az emiatti nehezítés és a dominancia elutasítása jelenik meg (Szabó & Kovács 2017). A skálák összpontszáma a tételekre adott 5 fokozatú válaszok átlagos pontértéke, ahol a magasabb érték nagyobb mértékű ellenséges, illetve jóindulatú attitűdöt jelent a férfiak iránt. Az adaptálás során az ambivalencia skála reliabilitás-mutatója $a=0,78$ lett (Szabó 2009).

Domináns csoport általi észlelt fenyegetettség skála (Stephan és munkatársai 2000 alapján, Szabó 2009)

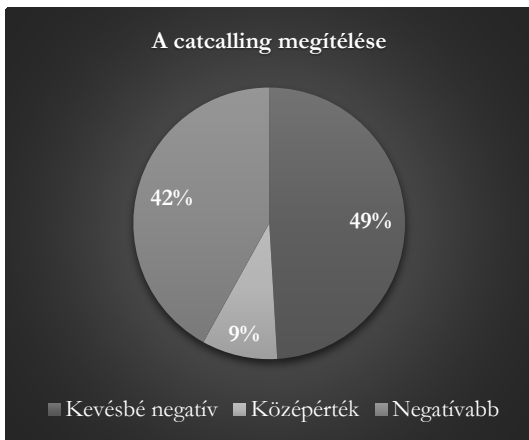
A férfiak, mint domináns csoport általi fenyegetettség észlelése az integrált fenyegetettség elmélet (Stephan et al. 2000) szerint két komponensből áll össze: reális fenyegetettség és szimbolikus fenyegetettség. A skála összpontszáma a 8 tételre (melyből kettő fordított) 5 fokozatban adott válaszok átlagos pontértéke, ahol a magasabb érték nagyobb észlelt fenyegetettséget jelent. A skálát Szabó Mónika (2009) adaptálta magyarra (Szimbolikus: $a=0,68$; Reális: $a=0,72$), azonban a két faktoros struktúrát nem sikerült reprodukálnia. A magyar minta válaszait elemezve az eredeti struktúrát ebben a kutatásban sem sikerült reprodukálni, így a skálát egészben alkalmaztuk.

Feminista önmeghatározás skála (Morgan 1996 alapján, Kovács és Szabó 2017)

A Morgan (1996) által kialakított egy tételes skála lehetőséget nyújt arra, hogy a válaszadók feminizmushoz való viszonyát megismerjük. A skála a feminista önmeghatározás 8 lehetséges fokozatát sorolja fel, ezek közül választ egyet a válaszadó. A fokozatok az antifeministától terjednek az aktív feministáig. A skála pontértékét a kiválasztott tétel adja, a növekvő pontérték erősebb feminizmus iránti elköteleződést jelent. Antifeministának számít, aki az 1–2 értékek közül, nem feministának, aki a 3–5-ös értékek közül, és feministának, aki a 6–8 értékek közül választ (Kovács és Szabó 2017).

Leíró statisztika

A kérdőívcsomagot 997 személy töltötte ki. A szűrőkérdésekre adott nem megfelelő válaszok, hiányzó adatok és invalid válaszadás alapján 252 főt zártunk ki. A végleges vizsgálati mintát 745 fő alkotta, a legfiatalabb személy 18, a legidősebb 80 éves volt ($M=27,1$, $SD=10,09$). A mintavétel kényelmi mintavétellel, hólabda módszer alkalmazásával történt. A mintavétel módja nem tette lehetővé a reprezentatív minta összegyűjtését, de a nagy elemszám lehetőséget adott arra, hogy az egyes változók közötti összefüggéseket statisztikailag érvényes módon vizsgáljuk.

1. ábra
A catcalling megítélése

A kutatáshoz készített attitűdmérő kérdések alapján a kitöltők 49%-a kevésbé negatívan, 9%-a közepesen és 41%-a ítélte meg negatívabban a catcallingot társainál (1. ábra).

Eredmények

Főkomponens-elemzés

Az utcai zaklatással való megküzdés skála főkomponens-elemzése (2. táblázat) során sikerült az eredeti 4 faktoros szerkezetet reprodukálni. A 4. tétel két faktort, az önvád és a jószándék-tulajdonítás faktorokat is tölti, azonban az eredetinek megfelelő önvádat nagyobb erővel. A fordításból is következhet ez a változás, de a mondatot elemezve megjelenhet a másik fél felé megengedőbb értelmezés hatása is.

	1. vizsgálat				2. vizsgálat			
	1	2	3	4	1	2	3	4
11. Elengedtem a fülem mellett.	0,86				0,83			
21. Csak elengedtem, és úgy tettem, mintha nem érdekelné.	0,82				0,78			
12. Figyelmen kívül hagytam az egészséget.	0,82				0,84			
8. Úgy csináltam, mintha nem vettem volna észre.	0,74				0,72			
2. Úgy tettem, mintha semmi sem történt volna.	0,72				0,71			
19. Nem csináltam semmit.	0,61				0,60			
16. Megpróbáltam elfelejteni az egészséget.	0,49				0,42			
3. Hízolgőnek tartottam.		0,79				0,79		
9. Feltételeztem, hogy jót akart.		0,78				0,76		
1. Viccként fogtam fel.		0,74				0,74		
20. Feltételeztem, hogy csak vicces próbált lenni.		0,73				0,73		
17. Azt gondoltam, biztos nagyon tetszem neki.		0,64				0,62		
14. Magamat okoltam a történetekért.			0,82				0,80	
18. Arra jutottam, hogy biztos nem csinálta volna ezt, ha másképp néztem volna ki, vagy máshogy öltöztem volna.			0,70				0,63	
4. Arra jutottam, hogy valószínűleg magannak köszönhetem az egészséget.			0,67			0,42	0,60	
10. Hülyén éreztem magam, amiért hagytam magam belekeveredni ebbe a helyzetbe.			0,64				0,68	
5. Közöltem vele, hogy nem tetszett, amit csinált.				0,77				0,82
15. Tudattam vele, hogy hogy éreztem magam attól, amit csinált.				0,73				0,79
6. Jelentettem az illetőt.				0,60				0,52
7. Elmeséltem másnak, hogy mi történt.				0,41				0,54

2. táblázat:

A főkomponens-elemzés eredményei

Reliabilitás

A reliabilitás vizsgálatok eredményéből (3. táblázat) kitűnik, hogy a skálák megbízhatósága többnyire megfelelő. Az önvád és aktív megküzdés skálák azonban megkérdőjelezhető (0,63 & 0,60) megbízhatósági mutatókkal rendelkeznek. A főkomponens-elemzés eredményeit figyelembevéve, miszerint ezen faktorok tételei erős töltéssel rendelkeznek az adott faktorra nézve, valószínű, hogy a megkérdőjelezhető reliabilitás az alacsony tételszám következménye (Loewenthal 2001). A skálakon belüli egyes tételek törlése a tartalmi validitást csökkentette volna, így a kérdéses tételeket (7.;10.) bent hagytuk.

	Cronbach alfa validáló/eredeti vizsgálatban	Cronbach alfa 1. vizsgálatban	Cronbach alfa 2. vizsgálatban
Gender-specifikus Rendszerigazolás Skála	0,65	0,85	-
Rosenberg Önértékelés Skála	0,87 és 0,88	0,91	-
Catcallinggal kapcsolatos attitűdök	-	-	0,70
Utcai zaklatással való passzív megküzdés	0,90	0,85	0,84
Utcai zaklatással való jószándék-tulajdonító megküzdés	0,75	0,79	0,80
Utcai zaklatásra adott önvád	0,77	0,67	0,63
Utcai zaklatással való aktív megküzdés	0,74	0,49	0,60
AMI: jóindulatú alszála	0,77	-	0,86
Fenyegetettség teljes skála	0,79	-	0,83

3. táblázat:
Reliabilitás-mutatók

Hipotéziselemzés

Az első hipotézis vizsgálatánál a minták magas elemszámaiból következően a *central limit theorem* törvényszerűségei miatt (Lumley et al. 2002) feltételezhető a normalitás feltételének teljesülése, valamint ránézésre a

szóráshomogenitás sérülése is kizárható, így Pearson korrelációt végeztünk. Ez alapján az észlelt fenyegetettség és az utcai zaklatás negatívabb megítélése között gyenge pozitív összefüggés van, $r=0,299$, $p<0,001$ (1-tailed), az észlelt fenyegetettség és az utcai zaklatásra adott jószándék-tulajdonítás között gyenge negatív kapcsolatot találtunk, $r=-0,19$, $p<0,001$ (1-tailed). Minél erősebben észlel valaki fenyegetettséget, annál negatívabban ítéli meg az utcai zaklatást, és annál kevésbé tulajdonít pozitív szándékot a zaklatónak.

A második hipotézis vizsgálatánál a *central limit theorem* törvényszerűségei miatt (Lumley et al. 2002) feltételezhető a normalitás feltételének teljesülése, valamint ránézésre a szóráshomogenitás sérülése is kizárható, így Pearson korrelációt végeztünk. Ez alapján szignifikáns, gyenge pozitív kapcsolat van az észlelt fenyegetettség és az önvád között, $r=0,072$, $p=0,024$ (1-tailed).

A harmadik hipotézis teszteléséhez a mintából a kutatáshoz készült attitűdmérés alapján *median split* módszerrel (Altman 1991) választottuk ki a catcallingot negatívabban megítélőket. Az így kialakított mintát 312 személy alkotta. A Shapiro-Wilk teszt alapján minden csoport eloszlása eltér a normáltól ($p=,033$; $p<0,001$; $p<0,001$), így Kruskal-Wallis tesztet végeztünk. Szignifikáns különbség van az egyes csoportok között abban, hogy mennyire aktívan válaszolnak a catcallingra ($X^2 [2], N=312) f=20,019$, $p<0,001$). A különbség további mérésére Mann-Whitney tesztet alkalmaztunk Bonferroni korrekcióval ($\alpha=0,025$). Szignifikáns, gyenge különbség van az antifeministák és a nem feministák között a catcallingra adott aktív válaszadásban ($U=563,5$, $Z=-2,533$, $p=0,006$ [1-tailed], $r=0,18$), illetve a nem feministák és feministák között is ($U=8237,50$, $Z=-3,324$, $p<0,001$ [1-tailed], $r=0,192$). A feministákra jellemzőbb leginkább az aktív válaszadás.

A negyedik hipotézis vizsgálatánál a *central limit theorem* törvényszerűségei miatt (Lumley et al. 2002) feltételezhető a normalitás feltételének teljesülése, valamint ránézésre a szóráshomogenitás sérülése is kizárható, így Pearson korrelációt végeztünk. A próbák eredményét a 4. táblázat foglalja össze.

		Attitűd skála	Jószándék tulajdonítás	Önvád
Jóindulatú attitűdök	Korrelációs együttható (r)	-0,303**	0,271**	0,145**
	Szign. (1-tailed)	0,000	0,000	0,000

4. táblázat:

A férfiakkal szembeni jóindulatú attitűdök összefüggései a catcalling megítélésével és rá adott reakciókkal

Megvitatás

A vizsgálatban feltételezéseinkkel összhangban kimutattuk, hogy minél nagyobb fokú fenyegetettséget észlel valaki a férfiak részéről, annál negatívabban ítéli meg a catcallingot. Ez részben összhangban áll a szakirodalommal, miszerint a szimbolikus fenyegetettség észlelése kapcsolatban áll az attitűdökkel (Stephan et al. 2000; Szabó 2009). Azonban magyar mintán csak a teljes Fenyegetettség skála került felvételre, így a különbséget a szimbolikus és reális fenyegetettség között nem állt módunkban mérni. Azon feltevésünket is sikerült alátámasztani, miszerint minél magasabb fokú fenyegetettséget észlel valaki, annál kevésbé tulajdonít jószándékot a zaklatónak. Fairchild és Rudman (2008) tanulmányukban arra az eredményre jutottak, miszerint a catcallingot pozitívan értékelők kevésbé félnek a nemi erőszaktól és kevésbé korlátozzák saját cselekvési körüket is. Ez összhangban áll a jelen kutatás eredményével, amennyiben elfogadjuk, hogy az erőszaktól való félelem része az észlelt reális fenyegetettségnek.

Az észlelt fenyegetettség és az önvád kapcsolatát feltételezésünkkel összhangban bizonyítottuk, amely összhangban áll a szakirodalommal, miszerint a rendszerigazolás motivációja olyan erős lehet egyesekben, hogy felismerve az egyenlőtlenségeket önmagukat hibáztatják alárendelt helyzetükért, nem a másik csoportot (Stephan et al. 2000).

Azon feltételezésünk, miszerint a catcallingot negatívabban megítélők között a feministák inkább reagálnak aktívan a catcallingra, mint a nem feministák vagy az antifeministák, alátámasztást nyert. Ez összhangban áll a korábbi szakirodalommal, miszerint a feministák inkább konfrontálódnak a zaklatójukkal (Foster 2000), a különbség gyenge hatásmérete pedig illeszkedik azon szakirodalmak sorába, melyek szerint az, hogy valaki egyetért a feminista attitűdökkel, és úgy cselekszik, illetve az, hogy valaki feministának vallja magát, nem feltétlenül feleltethető meg egymásnak (Burn et al. 2000).

Utolsó feltételezésünkkel összhangban kimutattuk, hogy minél nagyobb fokú valakiben a férfiak iránti jóindulatú attitűdök elfogadása, annál kevésbé ítéli meg negatívan a catcallingot, valamint annál nagyobb hajlandóságot mutat arra, hogy a catcalling következtében önmagát hibáztassa, felmentve az elkövetőt, annak jószándékot tulajdonítva. Ez összhangban áll a korábbi, a témával kapcsolatos kutatások eredményeivel (Saunders et al. 2016). Így elmondható, hogy a rendszerigazoló ideológia elfogadása nem véd meg az önvádtól, sőt minél inkább elfogadja valaki a rendszerigazoló nézetet, annál nagyobb eséllyel ítéli meg kevésbé negatívan a zaklatást, illetve mutat önvádat a zaklatásra válaszul, amellet, hogy a zaklatónak jószándékot tulajdonít.

Diszkusszió

Vizsgálatunk célja volt, hogy feltárjuk, hogy a férfiak és nők közötti status quo fenntartására való késztetés, a rendszerigazolás jelensége hogyan befolyásolja a nők zaklatással kapcsolatos szituációk esetén felmerülő vélekedéseit és alkalmazott megküzdési módjaikat, továbbá önértékelésük milyen kapcsolatot mutat a megküzdési módjaikkal. Célunk volt a rendszer fenntartását segítő jószándék-tulajdonítás, a férfiak iránti jóindulatú attitűdök elfogadása és a zaklatás pozitív megítélésének egymással és zaklatás miatti negatív pszichés következményekkel, mint az önváddal való kapcsolatának feltárása, valamint azon tényezők felderítése, melyek segítik a catcallinggal való aktív megküzdést, csökkentik az önvádat.

A catcallingra úgy tekintünk, mint a szexista társadalmi rend egyéni szinten történő leképeződésére vagy és egyben annak fenntartójára (Bowman 1993; Fairchild 2009). A kutatások eredményei alapján arra lehet következtetni, hogy a status quo fenntartását elősegítő rendszerigazoló nézet, az önértékelés mértéke, a férfiak iránti jóindulatú attitűdök elfogadása vagy elutasítása, a feminista identitás és az észlelt fenyegetettség is jelentős szerepet játszik a catcalling megítélésében és az azzal való megküzdésben is. A szexista ideológia elutasítása nemcsak a zaklatásra válaszul adott önvádtól védi meg az egyént, hanem a zaklató felmentésétől is, mely további negatív pszichés következményekhez vezethet, mint az ön-tárgyasítás (Fairchild & Rudman 2008) vagy a kontrollvesztettség. Véd a catcalling pozitív megítélésétől is, amely a rendszer fenntartásához járul hozzá azáltal, hogy strukturális zaklatás elfogadottságát növelve csökkenti annak jelentőségét (Osman 2007). Az általánosságban magasabb szintű önértékelés szintén védelmet nyújt a személy számára a catcallingra válaszul kialakuló önvád reakciójától, s az azzal járó negatív pszichés következményektől. A feminista identitás felvállalása pedig a catcallinggal való szembeszállást, az aktív reagálás esélyét növeli, ami így a rendszer megváltoztatását célozza. Az észlelt fenyegetettség nemcsak az önvád prediktora. Minél magasabb fenyegetettséget észlel az egyén, annál negatívabban ítéli meg a catcallingot, ami viszont hosszútávon szintén hozzájárulhat a társadalmi elfogadottság csökkentéséhez.

A catcallinggal kapcsolatos önvád párhuzamba vonható a súlyosabb zaklatással, erőszakkal kapcsolatos önvád érzésével, mely során az áldozat kontrollvesztett pozíciójából igyekszik elmozdulni. Az áldozat a retrospektív kontroll során önmagát vádolhatja a történetekért, amely még mindig kevésbé tűnik fenyegetőnek, hiszen azt az érzést kelti, hogy legközelebb képessé válhat a kontrollra, amely védelmet nyújt a folytonos fenyegetettség érzésétől (Z Papp 2017). Az áldozatok rehabilitációja során fontos az áldozat önértékelésének megerősítése, a kontrollhit visszanyerése. A vizsgálat fontos

konklúziója lehet, hogy az utcai zaklatás, a reviktimizációhoz hasonlóan, az énvédelemre legkevésbé felkészült nőket sújtja. Az alacsony önértékeléssel rendelkező nők önbizalmát rengetik meg még inkább a szexualizáló, tárgyiasító megjegyzések, ezt követően ők fogják még inkább önmagukat, öltözködésünket, viselkedésüket vádolni a történetekért.

A magukat feministának valló nők inkább vállalják az aktív megküzdést, amely önmagában egyet jelent a hagyományos nemi szerepekből való kilépéssel, a fennálló rendszer kritikájával. A megkérdezettek válaszai alapján jelenleg a társadalmi konszenzus azt írja elő, hogy a catcallingot „hagyni kell”, nem szabad szóvá tenni. Ez azt az üzenetet közvetíti, hogy a nőknek nem kell szóvá tenni a nem kívánt érintéseket sem, és ki tudja, még mit kell csak úgy „eltűrniük”. A catcalling helyzet kezelésének társadalmi gyakorlata elmosza a határokat a zaklatás és a „jóindulatú közeledés (bók)” között. Így nem meglepő, ha az áldozatok a súlyosabb zaklatást is passzív módon tűrik el, nem próbálnak aktívan küzdeni ellene, valamint a zaklatók sincsenek tisztában saját tetteik súlyával, hosszú távú hatásaival.

Különösen érdekes lenne ezt a témát vizsgálni a 18 év alatti lányok körében, akik kibontakozó nőiességükkel a catcalling elszenvedése során szembesülnek először. Az átélt zaklatás jelentős hatással lehet az éppen alakuló, és – életkorukból adódóan – mások visszajelzéseire az átlagosnál fogékonyabb önértékelésükre, így a kiskorúként elszenvedett catcallingra halmozottan igaz lehet, hogy akár evészavarokhoz, öntárgyiasításhoz, kontrollvesztettséghez is vezethet, valamint az énhatárok védelmének deficitjéhez, amely megmutatkozhat a későbbiekben akár a nemet mondás képességének hiányában, vagy azon szituációk azonosításának képtelenségében, ahol nemet kell mondani.

Összességében tehát elmondható, hogy a feminizmus felvállalása, az aktív megküzdés és a férfiak iránti jóindulatú attitűdök elutasítása az egyén saját szintjén a jólléthez hozzájáruló tényezők. Kérdés az, hogy a társadalmi rendszer igazságtalanságainak tudatosítása, az annak megváltoztathatóságába vetett hit, és a rendszert fenntartó cselekvések elleni aktív kiállás vajon társadalmi szinten is előidézhet-e változást?

Felhasznált irodalom

- Altman, Douglas G. 1994. „Problems in Dichotomizing Continuous Variables.” *American journal of epidemiology* 139 (4): 442–442.
- Baily, Jessica. 2012. *What happens when men get involved in feminism? Contemporary mixed-gender feminist activism in England*. Doktori értekezés. Sheffield: University of Sheffield.

- Bowman, Cynthia Grant. 1993. „Street Harassment and the Informal Ghettoization of Women.” *Harvard Law Review* 517–580.
- Burn, Shawn Meghan, Roger Aboud & Carey Moyles. 2000. „The relationship between gender social identity and support for feminism.” *Sex Roles* 42 (11–12): 1081–1089.
- Correll, Shelley J. & Cecilia L. Ridgeway. 2006. „Expectation States Theory.” In *Handbook of Social Psychology*. Springer, Boston, MA, 29–51.
- Downing, Nancy E. & Kristin L. Roush. 1985. „From Passive Acceptance to Active Commitment.” *The Counseling Psychologist* 13 (4): 695–709.
- Duncan, Lauren E. 2010. „Women’s relationship to feminism: effects of generation and feminist self-labeling.” *Psychology of Women Quarterly* 34 (4): 498–507.
- Fairchild, Kimberly & Laurie A. Rudman. 2008. „Everyday Stranger Harassment and Women’s Objectification.” *Social Justice Research* 21 (3): 338–357.
- Fairchild, Kimberly. 2009. *Everyday stranger harassment: Frequency and consequences*. Doktori értekezés. New Brunswick, NJ: Rutgers, The State University of New Jersey.
- Fiske, Susan T., Amy J. C. Cuddy, Peter Glick & Jun Xu. 2002. „A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition.” *Journal of Personality and Social Psychology* 82 (6): 878–902.
- Fiske, Susan T. & Laura E. Stevens. 1998. „What’s so so special about sex? Gender stereotyping and discrimination.” In Stuart Oskamp & Mark Costanzo (Eds.), *Claremont Symposium on Applied Social Psychology, Vol. 6. Gender issues in contemporary society*. London: Sage Publications, 173–196.
- Foster, Mindi D. 2001. „The motivational quality of global attributions in hypothetical and experienced situations of gender discrimination.” *Psychology of Women Quarterly* 25 (3): 242–253.
- Franke, Katherine M. 1997. „What’s wrong with sexual harassment?” *Stanford Law Review* 49: 691–772.
- Glick, Peter & Susan T. Fiske 1996. „The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism.” *Journal of Personality and Social Psychology* 70 (3): 491–512.

- Glick, Peter & Jessica Whitehead. 2010. „Hostility Toward Men and the Perceived Stability of Male Dominance.” *Social Psychology* 41 (3): 177–185.
- Harris, Mary B. & Kari C. Miller. 2000. „Gender and Perceptions of Danger.” *Sex Roles* 43 (11–12): 843–863.
- Henderson-King, Donna & Abigail J. Stewart. 1997. „Feminist Consciousness: Perspectives on Women’s Experience.” *Personality and Social Psychology Bulletin* 23 (4): 415–426.
- Jost, John T. & Mahzarin. R. Banaji. 1994. „The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness.” *British Journal of Social Psychology* 33 (1): 1–27.
- Jost, John T., Mahzarin R. Banaji & Brian A. Nosek. 2004. „A Decade of System Justification Theory: Accumulated Evidence of Conscious and Unconscious Bolstering of the Status Quo.” *Political Psychology* 25 (6): 881–919.
- Jost, John T. 2003. *Önalávetés a társadalomban: a rendszerigazolás pszichológiája*. Ford. Berkics Mihály & Bujdosó Borbála. Budapest: Osiris.
- Jost, John T. & Thompson, Erik P. 2000. „Group-Based Dominance and Opposition to Equality as Independent Predictors of Self-Esteem, Ethnocentrism, and Social Policy Attitudes among African Americans and European Americans.” *Journal of Experimental Social Psychology* 36 (3): 209–232.
- Jost, John T. & Jojanneke Van der Toorn. 2012. „System justification theory.” In Aire W. Kruglanski, E. Tory Higgins, & Paul A. Van Lange (eds.) *Handbook of Theories of Social Psychology*. London: Sage, 313–344.
- Jost, John T. & Aaron C. Kay. 2005. „Exposure to Benevolent Sexism and Complementary Gender Stereotypes : Consequences for Specific and Diffuse Forms of System Justification.” *Journal of Personality and Social Psychology* 88 (3): 498–509.
- Kissling, Elizabeth Arveda. 1991. „Street Harassment: The Language of Sexual Terrorism.” *Discourse & Society* 2 (4): 451–460.
- Kovács, Mónika & Szabó, Mónika. 2017. „Társadalmi nem és szexizmusok: a nemi hierarchiát igazoló nézetrendszerek elfogadása és elutasítása.” In Kovács Mónika (szerk.) *Társadalmi nemek. Elméleti megközelítések és kutatási eredmények*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 39–56.

- Landrine, Hope & Elizabeth A. Klonoff. 1997. *Discrimination against women: prevalence, consequences, remedies*. London: Sage Publications.
- Lazarus, Richard S. & Susan Folkman. 1984. *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Lenton, Rhonda; Michael. D. Smith, John Fox & Norman Morra. 1999. „Sexual harassment in public places: Experiences of Canadian women.” *The Canadian Review of Sociology and Anthropology* 36: 517–540.
- Lumley, Thomas; Paula Diehr, Scott Emerson & Lu Chen. 2002. „The importance of the normality assumption in large public health data sets.” *Annual review of public health* 23 (1): 151–169.
- Loewenthal, Kate M. 2001. *An Introduction to Psychological Tests and Scales*. Psychology Press.
- Macmillan, Ross; Anette Nierobisz & Sandy Welsh. 2000. „Experiencing the streets: Harassment and perceptions of safety among women.” *Journal of research in crime and delinquency* 37 (3): 306–322.
- Magley, Vicki J. 2002. „Coping With Sexual Harassment : Reconceptualizing Women ’ s Resistance.” *Journal of Personality and Social Psychology* 83 (4): 930–946.
- Morgan, L. Betsy. 1996. „Putting the feminism into feminism scales: Introduction of a Liberal Feminist Attitude and Ideology Scale (LFAIS).” *Sex Roles* 34 (5–6): 359–390.
- Munk Veronika. 2017. [„Önt zaklatták már? A magyar férfiak felét, a nők kétharmadát igen.”](#) *Index.hu*.
- Nunnally, Jum C. 1978. *Psychometric theory (2nd ed.)*. New York: McGraw-Hill.
- Osman, Suzanne L. 2007. „The Continuation of Perpetrator Behaviors that Influence Perceptions of Sexual Harassment.” *Sex Roles* 56 (1–2): 63–69.
- Phillips, Anne. 2010. „What’s wrong with essentialism?” *Scandinavian Journal of Social Theory* 11 (1): 47–60.
- Pongrácz, Tiborné. 2005. „Nemi szerepek társadalmi megítélése. Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat tapasztalatai.” In Nagy Ildikó, Pongrácz Tiborné & Tóth István György (szerk.) *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről*. Budapest: TÁRKI, 73–86.
- Pongrácz, Tiborné & S. Molnár, Edit. 2011. „Nemi szerepek és közvélemény változásának kölcsönhatása.” In Nagy Ildikó & Pongrácz Tiborné

(szerk.) *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről*. Budapest: TÁRKI, 192–206.

- Ridgeway, Cecilia & Paula England. 2007. „Sociological Approaches to Sex Discrimination in Employment.” In Faye J. Crosby, Margaret S. Stockdale & S. Ann Ropp (eds.) *Sex Discrimination in the Workplace*. Oxford: Blackwell.
- Ridgeway, Cecilia. 2011. *Framed by gender: how gender inequality persists in the modern world*. New York: Oxford UP.
- Sallay, Viola; Martos, Tamás; Földvári, Mónika; Szabó, Tünde & Ittész, András. 2014. „A Rosenberg Önértékelés Skála (RSES-H): alternatív fordítás, strukturális invariancia és validitás. Hungarian version of the Rosenberg self-esteem scale (RSES-H): An alternative translation, structural invariance, and validity.” *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* 15 (3): 259–275.
- Saunders, Benjamin; Crista Scaturro, Christopher Guarino & Elspeth Kelly. 2016. „Contending with Catcalling: The Role of System-justifying Beliefs and Ambivalent Sexism in Predicting Women’s Coping Experiences with (and Men’s Attributions for) Stranger Harassment.” *Current Psychology* 36 (2): 324–338.
- Schneider, Kimberly T., Suzanne Swan & Louise F. Fitzgerald. 1997. „Job-related and psychological effects of sexual harassment in the workplace: Empirical evidence from two organizations.” *Journal of Applied Psychology* 82 (3): 401–415.
- Sechrist, Gretchen B. & Janet Swim. 2008. „Psychological consequences of failing to attribute negative outcomes to discrimination.” *Sex Roles* 59 (1–2): 21–38.
- Stephan, Cookie W., Walter G. Stephan, Katherine M. Demitrakis, Ann M. Yamada & Denis L. Clason. 2000. „Women’s Attitudes Toward Men: an Integrated Threat Theory Approach.” *Psychology of Women Quarterly* 24 (1): 63–73.
- Stephan, Walter G. & Cookie W. Stephan. 2000. „An integrated threat theory of prejudice.” In Stuart Oskamp (ed.) *Reducing prejudice and discrimination*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 225–246.
- Swim, Janet, Lauri L. Hyers, Laurie L. Cohen & Melissa J. Ferguson. 2001. „Everyday Sexism: Evidence for Its Incidence, Nature, and Psychological Impact From Three Daily Diary Studies.” *Journal of Social Issues* 57 (1): 31–53.

- Szabó, Mónika. 2009. *A társadalmi nemekkel kapcsolatos dinamikus nézetrendszerek szociálpszichológiai vizsgálata: ideológiák és sztereotípiák, nemi tipizáltság és társas identitás*. Doktori értekezés. Budapest: ELTE PPK.
- Szabó, Mónika & Kovács, Mónika. 2017. „A feminizmus szociálpszichológiája: attitűdök, identitás és cselekvés.” In Kovács Mónika (szerk.) *Társadalmi nemek: Elméleti megközelítések és kutatási eredmények*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 171–186.
- Taylor, Shelley E. & Annette L. Stanton. 2007. „Coping resources, coping processes, and mental health.” *Annual Review of Clinical Psychology* 3: 377–401.
- V. Komlósi, Annamária. 2007. „Napjaink önértékelés-kutatásainak áttekintése: önértékelés és/vagy önfogadás.” In Demetrovics Zsolt, Kökönyei Gyöngyi & Oláh Attila (szerk.) *Személyiséglélektantól az egészségpszichológiáig: Tanulmányok Kulcsár Zsuzsanna tiszteletére*. Budapest: Trefort, 20–44.
- Z Papp, Zsuzsanna. 2017. „Az áldozathibáztatás pszichológiai magyarázatai.” *Alkalmazott pszichológia* (1): 77-97.